

УДК 342.1

В.О. Демиденко,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ

МУНІЦИПАЛЬНА НОРМОТВОРЧІСТЬ ТА МУНІЦИПАЛЬНА ПРАВОТВОРЧІСТЬ: АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ

Анотація. Не зважаючи на увагу науковців до питання муніципальної нормотворчості та муніципальної правотворчості, чіткої юридичної характеристики вказаних процесів, їх диференціації за низкою ознак нині не сформульовано. Як правило, правознавці використовують дані категорії без аргументації причин їх застосування для характеристики певних муніципально-правових процесів.

Муніципальна нормотворчість — це діяльність учасників муніципальних відносин щодо формування різноманітних соціальних норм, серед яких особливе місце займають норми права. Муніципальна правотворчість — це діяльність територіальної громади або її частини, органів та посадових осіб місцевого самоврядування, які на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією, міжнародними договорами (що є частиною національного законодавства), законами та підзаконними нормативно-правовими актами України, рішеннями ЄСПЛ, створюють, вводять в дію, змінюють або скасовують муніципальні нормативно-правові акти. Муніципальна нормотворчість є більш ширшою категорією стосовно муніципальної правотворчості.

Ключові слова: муніципальна нормотворчість, муніципальна правотворчість, правоутворення, праворозуміння, муніципальне право

Постановка проблеми. Децентралізація публічної влади в Україні, формування спроможних територіальних громад, заохочення місцевої ініціативи щодо вирішення питань місцевого значення в межах Конституції та законів України обумовили прогресивний розвиток муніципального права як самостійної галузі національної системи права. Посилення динамічного поступу муніципального права України як галузі можливе за умови науково-експертного супроводження наукою муніципального права. Адже саме наука покликана сформулювати пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового регулювання муніципальних правовідносин в Україні, сприяти відповідності регламентації предмету муніципального

права ознакам ефективності, якості та раціональності, розробити напрями підвищення дієвості функціонування місцевого самоврядування, його органів та посадових осіб, в т.ч., на основі вивчення, узагальнення та поширення передового досвіду організації та діяльності елементів системи місцевого самоврядування як в Україні, так і в зарубіжних країнах.

Надважливим питанням сучасної науки муніципального права є дослідження проблематики муніципальної нормотворчості, муніципальної правотворчості, висвітлення їх юридичної природи, ознак, тотожності та відмінності.

Проблема муніципальної нормотворчості та правотворчості є відправною точкою для повноцінної

правової характеристики галузі муніципального права загалом та її складових елементів (підгалузей, інститутів, принципів і норм) [19]. Розвиток вчення про муніципальну нормотворчість та правотворчість має як академічне, фундаментальне значення для науки муніципального права, так і прикладний, практичний характер для підвищення ефективності розвитку галузі муніципального права, різнопланового посилення дієвості її норм.

Слід констатувати, що не зважаючи на увагу науковців-муніципалістів до проблематики муніципальної нормотворчості та муніципальної правотворчості, відсутні юридична характеристика вказаних процесів, їх диференціація за низкою ознак, правова природа і відмінність таких понять як нормотворчість, правотворчість, правоутворення. Звісно, проблема предметного застосування даних категорій має коріння в теорії держави та права.

Аналіз публікацій і досліджень.

До доктринальної основи дослідження муніципальної нормотворчості та муніципальної правотворчості доцільно віднести, перш за все, доробок теоретиків права щодо праворозуміння, правотворчості й нормотворчості. Це праці таких учених як С.С. Алексеєв, Ю.Г. Барабаш, С.В. Бобровник, А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, В.В. Лемак, М.М. Марченко, М.І. Матузов, А.В. Міцкевич, О.Г. Мурашин, Л.Р. Наливайко, П.М. Рабінович, В.О. Серьогін, О.Ф. Скакун, О.В. Скрипнюк та багато інших.

Висвітлення окремих аспектів реалізації муніципальної нормотворчості та правотворчості територіальних громад, органів та посадових осіб місцевого самоврядування зробили М.О. Баймуратов, Ю.Ю. Бальцій, В.Р. Барський, О.В. Батанов, І.А. Галі-

ахметов, Д.Д. Заяць, Н.В. Камінська, В.В. Кравченко, В.С. Куйбіда, П.М. Любченко, Н.В. Мішина, Х.В. Приходько, О.В. Прієшкіна, М.О. Пухтинський, О.М. Солоненко, Н.О. Чудик й ін. Особливої уваги заслуговують дисертаційні та інші дослідження, проведені нещодавно, присвячені питанням муніципальної нормотворчості та правотворчості різних елементів системи місцевого самоврядування. Це праці Ленгер Я.І., Наумової К.І., Нечипоренко А.О., Песцова Р.Г., Роговенко О.В., Шпак Ю.А. та ін. Але, на жаль, досліджень, що безпосередньо комплексно висвітлюють правову природу муніципальної нормотворчості та правотворчості, виокремлюють критерії відмінності цих процесів нині немає.

Мета цієї статті є дослідження низки ключових підходів до понять «муніципальна нормотворчість» і «муніципальна правотворчість», розкриття їх природи, сутнісних ознак, що встановлюють їх ідентичність або відмінність.

Виклад основного матеріалу.

Питання встановлення юридичної природи, сутнісних ознак муніципальної нормотворчості та муніципальної правотворчості, тотожності й відмінності цих категорій та відповідно напрацювання пропозицій щодо вдосконалення цих процесів є важливим напрямом сучасної науки муніципального права.

Аналіз праць, присвячених проблематиці муніципальної нормотворчості та муніципальної правотворчості дає підстави для висновку, що нині в юридичній науці чітко не сформульовано розуміння цих категорій серед науковців. Відсутня єдність в понятійно-категоріальному апараті, в обсязі цих понять, їх якісних ознаках. В одних випадках стверджується, що муніципальна нормотворчість є складовим муніципальної правотворчості,

в інших — ставиться знак рівності між цими поняттями (використовують як синоніми). Загалом склалося враження про певне хаотичне вживання цих категорій в науці муніципального права. На наш погляд, кожне зі словосполучень «муніципальна нормотворчість» та «муніципальна правотворчість» має однозначно окреслювати певне правове явище та повинно мати свою власну дефініцію (визначення).

Більше того для сучасної юридичної науки, в т.ч. і муніципального права, важливо чітко та виразно сформулювати понятійно-категоріальний апарат. Разом з тим, нині єдності поглядів щодо розуміння та застосовування категорій «муніципальна нормотворчість» та «муніципальна правотворчість» не спостерігаємо.

Зокрема, Барський В.Р. зауважує, що правові акти місцевого самоврядування приймаються (видаються) в результаті певного комплексу правовідносин, по відношенню до якого уявляється за доцільне використовувати поняття «муніципальна нормотворчість». На його думку, це поняття чітко віддзеркалює суб'єктно-діяльнісні характеристики муніципальних нормотворчих правовідносин, що полягають у спрямованих на виявлення волі територіальної громади, формування у відповідності до неї владних імперативів, закріплення цих імперативів в актах прямої правотворчості або в нормативно-правових актах органів місцевого самоврядування [11, с. 265]. Він зазначає, що муніципальна нормотворчість у правовій реальності сучасної України є самостійним видом правотворчості [20, с. 5]. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування належить до сфери правотворчості, тобто пов'язана з творенням об'єктивного права. Діяльнісні характеристики

нормотворчості представницьких органів місцевого самоврядування полягають у виявленні волі територіальної громади; формуванні відповідно до неї владних імперативів; закріпленні цих імперативів у нормативно-правових актах місцевих рад. Результатом нормотворчості представницького органу місцевого самоврядування є нормативно-правовий акт [20, с. 12].

На наш погляд, є доволі дискусійним твердження Барського В.Р., що нормотворчість є самостійним видом правотворчості та результатом нормотворчості представницького органу місцевого самоврядування є нормативно-правовий акт. Видається, що результатом нормотворчості представницького органу місцевого самоврядування можуть бути не лише нормативно-правові акти, що розраховані на багаторазове використання та стосуються великого кола суб'єктів, а й інші акти, що не являються нормативно-правовими. Адже вони мають індивідуальний характер (рішення про затвердження проекту землеустрою земельної ділянки громадянину..., про створення робочої групи у складі..., про надання дозволу на розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельної ділянки в натурі тощо). Це закріплює ч. 1 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], де рада в межах своїх повноважень приймає нормативні та інші акти у формі рішень. Також, на нашу думку, правотворчість територіальної громади, органів та посадових осіб, що спрямована на формування правових норм, як наслідок — права, не може бути ширшою за муніципальну нормотворчість, яка є ширшою за обсягом, з огляду на значно більші можливості щодо формування різних видів норм.

Петришина М.О. зауважує, що дефініція «муніципальна нормотворчість» є комплексною науковою категорією, яка може розглядатися в інституційному, функціональному і організаційному аспектах. Так, за функціональним підходом муніципальна нормотворчість — це врегульована законодавством вид муніципально-владної діяльності територіальної громади, органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо розробки та прийняття муніципально-правових актів, які містять загальні правила поведінки, що здійснюється в межах компетенції у встановлених процедурно-процесуальних формах. В авторефераті дисертаційного дослідження «Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні» Петришина М.О. відзначає, що системно-структурний метод дозволив визначити роль і місце нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування в муніципальному механізмі управління, з'ясувати її сутнісні ознаки як різновиду правотворчої діяльності [21, с. 4].

На наш погляд, назва цієї роботи, акцентуючи увагу на нормотворчій діяльності, що здійснюється в органах місцевого самоврядування, до певної міри дисонує із висновками стосовно спрямованості муніципальної нормотворчості на регулювання всіх муніципальних правовідносин, значна частина яких виникає поза органами місцевого самоврядування.

На протигагу наведеним вище позиціям Барського В.Р. та Петришиної М.О. та інших правників можна навести низку думок правознавців, які вже іменують аналогічні процеси як муніципальна правотворчість і наполягають, що саме муніципальна правотворчість є складовим більш

значного за обсягом поняття — муніципальної нормотворчості.

Так, на бачення Алешкової Н.П., муніципальну правотворчість можна розглядати як здійснюваний в установленому порядку процес прийняття рішень з питань місцевого значення безпосередньо населенням, органами місцевого самоврядування або їх посадовими особами шляхом видання (прийняття) муніципальних правових актів, а також з інших питань, що реалізуються органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства, шляхом видання (прийняття) муніципальних правових актів або укладення договорів (угод), що містять правові приписи [22, с. 85].

Ми поділяємо таку думку, проте результатом муніципальної правотворчості є не просто муніципальні правові акти, а муніципальні нормативно-правові акти. Також є слушною позиція Алешкової Н.П., що муніципальна правотворчість матеріалізується не лише в муніципальних нормативно-правових актах, але і в угодах. Так, територіальні громади, їх представницькі органи та їх об'єднання відповідно до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво територіальних утворень та їх органів урядування [4], Європейської хартії місцевого самоврядування [3] і Закону України «Про транскордонне співробітництво» [5] можуть укладати угоди про утворення об'єднань євро-регіонального співробітництва в установленому порядку, що схвалюється на найближчому пленарному засіданні місцевої ради, на якому рада приймає рішення про утворення об'єднання євро-регіонального співробітництва і затверджує його статут. З огляду на це, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] у 2018 р. доповнили додатковими повноважен-

нями обласних, районних, міських, селищних і сільських рад щодо укладення та схвалення угод про об'єднання єврорегіонального співробітництва [6].

На думку Песцова Р.Г., зміст поняття муніципальної правотворчості включає наступні положення: а) це процес створення правового акту, який направлений на вирішення питань місцевого значення, щодо реалізації переданих державою повноважень; б) вирішення зазначених питань, може здійснюватися безпосередньо населенням або через органи муніципальної (місцевої) влади [8, с. 230].

На наш погляд позиція Песцова Р.Г. є слушною. Проте, муніципальна правотворчість це процес створення не просто правового акту, а нормативно-правового акту. Також є невдалим твердження, що муніципальна правотворчість може здійснюватися населенням. На нашу думку, відповідно до чинного законодавства України вона може бути реалізована через форми прямої демократії об'єднаною територіальною громадою, територіальною громадою або її частиною. Дискусійним є і переконання Песцова Р.Г., що муніципальна правотворчість це процес створення правового акту щодо питань реалізації переданих державою повноважень. Ми поділяємо громадівську теорію місцевого самоврядування та відповідно має йти про власні повноваження, не про права і обов'язки місцевого самоврядування, що передані від держави.

У свою чергу Камінська Є.О. в дослідженні «Муніципальна правотворчість в механізмі правоутворення» зауважує, що муніципальна правотворчість — це особлива творча діяльність органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб і населення муніципального утворення, заснована на

законі та інших нормативно-правових актах, що здійснюється в рамках делегованих державою повноважень, по створенню, вдосконаленню і скасування муніципальних нормативних правових актів, спрямованих на задоволення потреб і інтересів населення, а також на санкціонування в якості правових вже існуючих соціальних норм, що регулюють питання місцевого значення [5, с. 11-12].

Ми поділяємо таку позицію щодо дефініції муніципальної правотворчості, але навряд чи ця діяльність органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб здійснюється лише в рамках делегованих державою повноважень.

Ленгер Я.І. в дисертаційному дослідженні «Колізії в муніципальному праві: проблеми теорії та практики» в підрозділі 3.3. розглядає муніципальну правотворчість та вирішення колізій в муніципальному праві [5, с. 320-356].

Ничка Ю. діяльність органів місцевого самоврядування щодо створення, зміни, припинення та систематизації нормативно-правових приписів розглядає як підзаконну правотворчість. Підзаконну правотворчість вона визначає як юридичну діяльність спеціально уповноважених правотворчих суб'єктів, що полягає у створенні, зміні, припиненні та систематизації нормативно-правових приписів, спрямованих на організацію та забезпечення виконання нормативно-правових приписів, що закріплюються в законах [25, с. 47].

Чернецька О.В. зауважує, що в юридичній літературі поряд з терміном нормотворчість застосовується термін правотворчість, яка визначається як особливий вид діяльності уповноважених суб'єктів, спрямований на встановлення, зміну або скасування норм права. Вона вважає, що на рівні норм

Основного Закону України необхідно визначити межі правотворчої компетенції представницьких органів місцевого самоврядування шляхом встановлення переліку сфер, які можуть регулюватися актами муніципальної правотворчості, що, в свою чергу, забезпечить системність регулювання відносин в межах територіальних громад на всій території України [23, с. 95].

На нашу думку, наведена пропозиція заслуговує уваги. У практиці зарубіжних країн відомі непоодинокі випадки конституційної регламентації меж правотворчої компетенції представницьких органів місцевого самоврядування. Це Конституція Болгарії 1991 р. (Глава 7 «Місцеве самоврядування та місцева адміністрація»), Конституція Литви 1992 р. (Глава 10 «Місцеве самоврядування та управління», Конституція Туркменистану 1992 р. (із змінами від 1995 р. Розділ 4 «Місцеве самоврядування») тощо.

Соловйова О.В. в дослідженні «Муніципальна правотворчість: структурно-функціональний і понятійно-категоріальний склад» вказує, що муніципальна правотворчість являє собою, перш за все, діяльність по прийняттю, зміні та скасування правових норм та є об'єктом правового регулювання, тобто має предмет, механізм, способи, методи, типи і режими правового регулювання [14, с. 12].

На переконання Роговенка О.В., діяльність органів місцевого самоврядування, пов'язана зі створенням у передбачений законом спосіб нормативно-правових актів, безумовно, безпосередньо стосується правотворчого процесу. Тим не менше, національній правовій системі ближче сприйняття цієї діяльності органів місцевого самоврядування як нормотворчої [9, с. 13].

В юридичній літературі зустрічаються позиції, де муніципальна нормотворчість та муніципальна правотворчість розглядаються як тотожні процеси.

Цікавим є бачення Батанова О.В. та Зайцевої І.Ю. На їх переконання, муніципальна нормотворчість (у т.ч. статутна нормотворчість у місцевому самоврядуванні) є одним із важливіших напрямів діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Приймаючи правові акти, дані суб'єкти упорядковують відносини у сфері організації місцевого самоврядування у конкретній територіальній громаді [12, с. 29]. Статутна нормотворчість у місцевому самоврядуванні становить собою специфічну діяльність муніципальної громадськості, органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо виявлення, ідентифікації, втілення інтересів територіальних громад, історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей здійснення місцевого самоврядування у конкретному селі, селищі або місті, а також закріплення норм, які реалізують та гарантують ці інтереси та особливості у відповідних муніципальних правових актах — статутах територіальних громад та різних положеннях, які є невід'ємною частиною цих статутів (про місцеві ініціативи, громадські слухання, місцеву символіку тощо). У широкому розумінні, цю діяльність доцільно називати муніципальним правотворчим процесом [12, с. 33].

Підтримує думку щодо запровадження в науковий обіг категорії «муніципальний правотворчий процес» і Делія Ю.В. На його думку, муніципальний правотворчий процес — це необхідна гарантія належного нормативно-правового регулювання місцевих відносин, які, своєю чергою,

постають невід'ємною умовою ухвалення оптимальних правових актів органами місцевого самоврядування. Муніципальний правотворчий процес має велике значення для забезпечення правового регулювання на території територіальної громади та відповідає економічним і соціальним умовам розвитку відповідної території. Стан муніципальної нормотворчої діяльності, його повнота, своєчасність і якість прийнятих локальних нормативно-правових документів безпосередньо пов'язані з організацією муніципального правового процесу [24, с. 70].

Водночас, Кайтаєва Х.І. розрізняє поняття «правотворчий процес» і «правотворчість», поняття дуже близькі за змістом, але не однакові. Так, правотворчий процес в цьому сенсі — поняття більш широке з огляду, що будь-яка процедура, пов'язана з прийняттям нормативно-правового акту є правотворчим процесом. Іншими словами, як результат для визначення правотворчого процесу досить ознаки, досягнення формальної мети — видання акту, що містить офіційні загальнообов'язкові норми. Якісність цих норм, їх відповідність правовим характеристикам не є суттєвою ознакою правотворчого процесу [18, с. 67].

Автор підкреслює, що якщо припустити, що законодавчий орган, з дотриманням встановлених процедур і переслідуючи благородні цілі, прийняв закон неправового характеру (неважливо, з яких причин), що обмежує основні права і свободи людини, тобто здійснив законодавчу помилку, що заподіяла значну шкоду суспільству і його громадянам, то чи можна в цьому випадку говорити про правотворчість? Ні. Прийнято закон — офіційно визнана форма вираження норм. Право не створено. Створені норми, зодягнені в певну форму, які повинні були

бути наповнені правовим змістом. Правотворчий процес відбувся, проте право не утворилося, правотворчість не відбулася [18, с. 67].

Видається аргументація науковців щодо ведення науковий обіг поняття «муніципальний правотворчий процес» з відповідними запропонованими сутнісними ознаками поряд з «муніципальною правотворчістю» і «муніципальною нормотворчістю» має право на існування. Ми погоджуємося, що не будь-яка діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо прийняття, зміни, скасування нормативно-правових актів передбачає формування права та може йменуватися як «муніципальна правотворчість» з огляду невідповідності принципу верховенства права.

Висновки. На основі аналізу наведених вище та багатьох інших наукових позицій щодо використання категорій «муніципальна правотворчість» та «муніципальна нормотворчість» можна стверджувати про декілька підходів: а) використання їх як синонімів, отождоження, ствердження про відсутність будь-яких відмінностей; б) муніципальна нормотворчість є підвидом муніципальної правотворчості або навпаки; в) розмежування цих категорій, різне соціальне та юридичне призначення окреслених процесів. Водночас в наведених наукових позиціях бракує аргументації щодо істинності запропонованого підходу до розуміння муніципальної правотворчості та муніципальної нормотворчості.

Беззаперечно, співвідношення понять «муніципальна правотворчість» та «муніципальна нормотворчість» потребує комплексного, системного, ґрунтового дослідження. Разом з тим, деякі узагальнення з наведеного питання вважаємо за доцільне висловити. Так, словосполучення «нор-

мотворчість» складається з двох слів «норма» та «творчість». У свою чергу «норма», відповідно до академічного тлумачного словника української мови, це 1) звичайний, узаконений, загальноприйнятий, обов'язковий порядок, стан і т. ін. 2) зразок, правило поведінки людей у суспільстві [15, с. 442], а «творчість» — це 1) діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей; 2) діяльність, пройнята елементами нового, вдосконалення, збагачення, розвитку [16, с. 442].

На наш погляд, муніципальна нормотворчість — це діяльність учасників муніципальних відносин щодо формування різноманітних соціальних норм, серед яких особливе місце займають норми права. Зважаючи на це, є дискусійною позиція окремих правників, що результатом нормотворчості є лише правові норми [17, с. 148]. На наше переконання, муніципальна нормотворчість має два складові аспекти: соціальний та правовий. При цьому соціальний аспект муніципальної нормотворчості, як правило, передреє правовому.

Нині є та буде зберігатися важлива роль моралі, звичаїв, традицій,

релігійних норм тощо як регуляторів муніципальних відносин. Проте їх можливості впливу на муніципальні відносини обмежені з т.з. безумовного виконання та притягнення до ефективною відповідальності у випадку порушення. Разом з тим, муніципальна правотворчість — це діяльність територіальної громади або їх частини, органів та посадових осіб місцевого самоврядування, які на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією, міжнародними договорами (як частиною національного законодавства), законами та підзаконними нормативно-правовими актами України, рішеннями ЄСПЛ, створюють, вводять в дію, змінюють або скасовують муніципальні нормативно-правові акти.

На наш погляд, муніципальна нормотворчість є більш ширшою категорією стосовно муніципальної правотворчості. Адже перша включає не лише правотворчу діяльність уповноважених суб'єктів місцевого самоврядування (муніципальну правотворчість), але й процес формування всіх соціальних норм, що діють між учасниками муніципальних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К.: Юрінком, 1996. — 80 с.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР (зі змінами і доповненнями, внесеними законами України станом на 22 березня 2018 р. № 2376-VIII). Відомості ВР України. 1997. № 24. Ст. 170.
3. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР. Офіційний вісник України. 1997. № 29. Ст. 8.
4. Про приєднання України до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями: Постанова ВР України від 14 липня 1993 р. № 3384-XII. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-12](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-12)
5. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24 червня 2004 року № 1861-IV. Офіційний вісник України. 2004. № 29. Ст. 1947.
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо транскордонного співробітництва: Закон України від 4 вересня 2018 р. № 2515-VIII. Офіційний вісник України. 2018. № 80. Ст. 2654.

7. Ленгер Я.І. Колізії в муніципальному праві: проблеми теорії та практики: дис. ... д-ра. юрид. наук. Ужгород, 2017. 432 с.
8. Наумова К.І. Правові акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування в системі джерел муніципального права в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 21 с. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Naumova/a_Naumova.pdf
9. Нечипоренко А.О. Нормотворчість в Україні: поняття, види, напрямки удосконалення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 21 с. URL: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/8118/1/Nechyporenko_A_2015.pdf
10. Песцов Р.Г. Муніципальна правотворчість, як один із напрямів діяльності органів місцевого самоврядування. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: зб. наук. пр. Серія 18, Економіка і право. 2015. С. 227-232. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17792/1/Pestsov.pdf>
11. Роговенко О.В. Зіставлення понять нормотворчості та правотворчості органів місцевої влади. Приватне та публічне право. 2018. № 1. С. 9-14. URL: http://www.pp-law.in.ua/archive/1_2018/4.pdf
12. Шпак Ю.А. Стадії нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/mau/2155/vnulpurn201480121.pdf>
13. Барський В.Р. Муніципальна нормотворчість як вираз інтересів громадського суспільства. Актуальні проблеми держави і права. 2008. С. 262-267. URL: <http://www.apdr.in.ua/v40/45.pdf>
14. Батанов О., Зайцева І. Концептуальні проблеми статутної нормотворчості у місцевому самоврядуванні. Юридичний вісник. 2013. № 4. С. 29-34. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v4_2013/05.pdf
15. Каминская Е. А. Муниципальное правотворчество в механизме правообразования: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Белгород, 2013. 21 с.
16. Соловьева О. В. Муниципальное правотворчество: структурно-функциональный и понятийно-категориальный состав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. С.-Петербург, 2007. 21 с.
17. Академічний тлумачний словник української мови в 11 томах. Т. 5, 1974. С. 442. URL: <http://sum.in.ua/s/pogma>
18. Академічний тлумачний словник української мови в 11 томах. Т. 10, 1979. С. 54. URL: <http://sum.in.ua/p/10/54/1>
19. Шпак Ю.А. Методологічні підходи до визначення поняття нормотворчості органів місцевого самоврядування. Науковий вісник Львів. держ. унів. внутр. справ. 2013. №1. С. 145-152.
20. Кайтаева Х.И. Проблема определения понятия правотворчества и его виды. Образование и Право. 2010. №5. С. 55-71.
21. Демиденко В.О. Система муніципального права України: загальнотеоретичний аспект. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. №2. С. 84 — 95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2018_2_10
22. Барський В.Р. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2006. 21 с.
23. Петришина М.О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2010. 21 с.
24. Алешкова Н.П. Муніципальное правотворчество: понятие и сущность. Юридические исследования. 2013. № 7. С.67-87. URL: http://e-notabene.ru/lr/article_8776.html
25. Чернецька О.В. Конституційні основи правотворчої компетенції представницьких органів місцевого самоврядування. Часопис Київського університету права. 2013. № 1. С. 92-96. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013_1/yuuuu/92.pdf
26. Делія Ю.В. Поняття та принципи правотворчої діяльності суб'єктів місцевого самоврядування в Україні: конституційно-правові аспекти. Вісник Луганс. держав. універ. внутр. справ імені Е.О. Дідоренка. 2011. № 1. С. 63-71.
27. Ничка Ю. Підзаконна правотворчість: загальнотеоретична характеристика. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2015. Випуск 61. С. 45-49.
28. Каминская Н.В. Перспективы становления европейской системы местного и регионального самоуправления. Право и политика. 2015. №2 (182) С. 227-241.

Демиденко В.А.

Муниципальная нормотворчество и муниципальная правотворчество: аспекты соотношения.

Аннотация. Несмотря на значительное внимание ученых к вопросу муниципального нормотворчества и муниципального правотворчества, четкой юридической характеристики указанных процессов, их дифференциации не сформулировано. Как правило, праведы используют категории «муниципальная правотворчество» или «муниципальная нормотворчество» без аргументации причин их применения для характеристики определенных муниципально-правовых процессов.

Муниципальная нормотворчество — это деятельность участников муниципальных отношений по формированию различных социальных норм, среди которых особое место занимают нормы права. Муниципальная правотворчество — это деятельность территориальной общины или ее части, органов и должностных лиц местного самоуправления, которые на основании, в пределах полномочий и способом, предусмотренным Конституцией, международными договорами (что является частью национального законодательства), законами и подзаконными нормативно-правовыми актами Украины, решениями ЕСПЧ, создают, вводят в действие, изменяют или отменяют муниципальные нормативно-правовые акты. Муниципальная нормотворчество является более широкой категорией по отношению к муниципальному правотворчеству.

Ключевые слова: муниципальная нормотворчество, муниципальная правотворчество, правообразование, правопонимание, муниципальное право

V. Demidenko

Municipal rule-making and municipal law-making: aspects of the combination.

Summary. Despite the considerable attention of scientists to the issue of municipal rulemaking and municipal law-making, a clear legal characterization of these processes, their differentiation on a number of features is now completely not formulated. As a rule, lawyers use the categories “municipal law-making” or “municipal rule-making” without explicit argumentation of the reasons for their application to characterize certain municipal-legal processes.

Municipal rule-making is the activity of participants in municipal relations for the formation of various social norms, among which a special place is occupied by the norms of law. Municipal law-making — is the activity of territorial communities or their parts, bodies and officials of local self-government, which, on the basis, within the limits of authority and in the manner provided by the Constitution, international treaties, laws and other normative-legal acts of Ukraine, decisions of the European Court of Human Rights people create, put in operation, change or abolish municipal regulatory acts. Municipal rule-making is a wider category of municipal law-making.

Keywords: municipal rule-making, municipal law-making, formation of law, legal thinking, municipal law.

